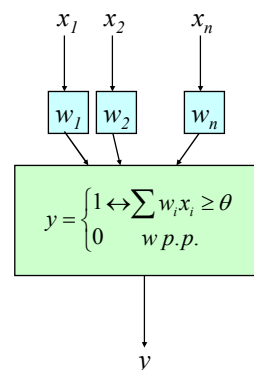
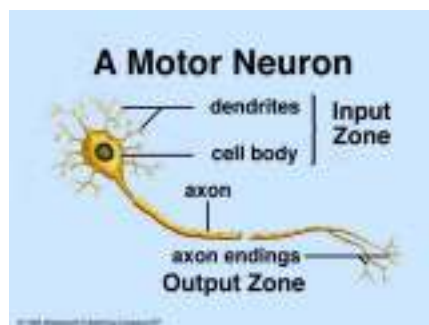

Sieci neuronowe - uczenie

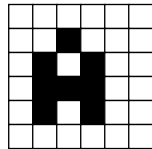
<http://zajecia.jakubw.pl/nai/>

Perceptron - przypomnienie

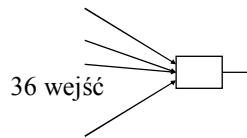

Uczenie perceptronu

Przykład: rozpoznawanie znaków

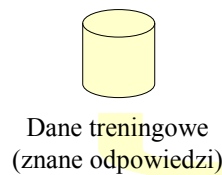
Siatka 6×6

36 wejść

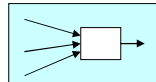
Wyjście: 1, jeśli na wejściu pojawia się litera "A", zaś 0 w p.p.

Zadanie: dobrać wagi wejść i wartość progową tak, by uzyskać zaplanowany efekt

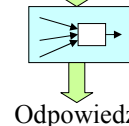

Dane treningowe
(znane odpowiedzi)

Dobór wag (uczenie)

Dane testowe

Odpowiedź

Uczenie perceptronu

- **Wejście:**

- Ciąg przykładów uczących ze znanymi odpowiedziami

- **Proces uczenia:**

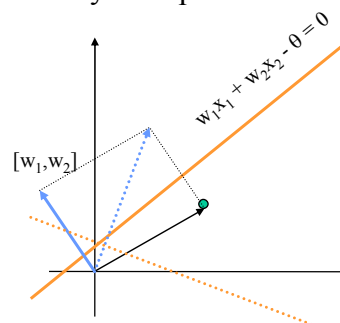
- Inicjujemy wagi losowo
 - Dla każdego przykładu, jeśli odpowiedź jest nieprawidłowa, to

$$w_1 += \alpha x_1$$

$$w_2 += \alpha x_2$$

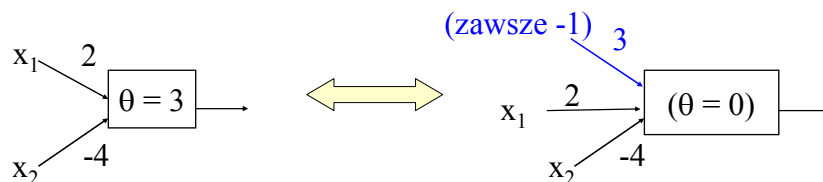
$$\theta -= \alpha$$

gdzie α jest równe różnicy między odpowiedzią prawidłową a otrzymaną.

Uczenie perceptronu

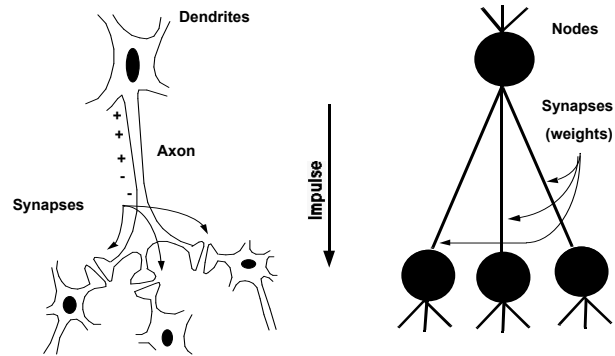
- Często α mnoży się dodatkowo przez niewielki współczynnik uczenia
- Po wyczerpaniu przykładów, zaczynamy proces uczenia od początku, dopóki następują jakiegokolwiek zmiany wag połączeń
- Próg θ można traktować jako wagę dodatkowego wejścia o wartości -1:

Uczenie perceptronu

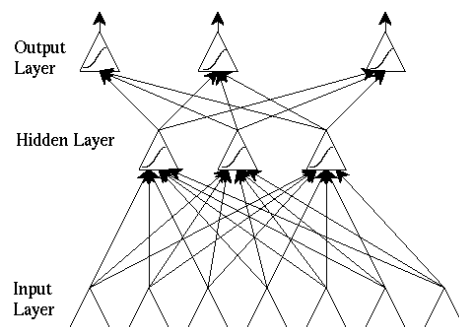
- Opisany schemat jest w miarę przejrzysty tylko dla pojedynczych perceptronów, lub niewielkich sieci
- Ciężko jest stosować reguły tego typu dla skomplikowanych modeli
 - Tymczasem np. do rozpoznawania wszystkich liter potrzeba by sieci złożonej z 26 takich perceptronów

Sieci perceptronów

Ograniczenia pojedynczych perceptronów spowodowały w latach 80-tych wzrost zainteresowania sieciami wielowarstwowymi i opracowanie algorytmu ich uczenia (propagacja wsteczna)

SIECI WIELOWARSTWOWE

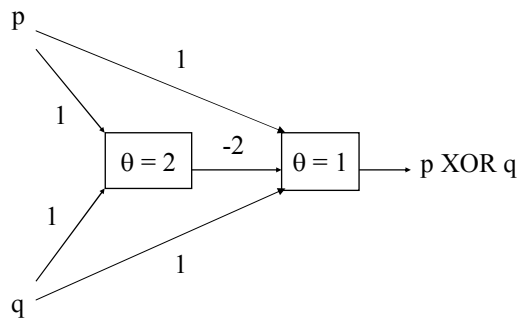

- Wyjścia neuronów należących do warstwy niższej połączone są z wejściami neuronów należących do warstwy wyższej
 - np. metodą „każdy z każdym”

- Działanie sieci polega na liczeniu odpowiedzi neuronów w kolejnych warstwach
- Nie jest znana ogólna metoda projektowania optymalnej architektury sieci neuronowej

SIECI PERCEPTRONÓW

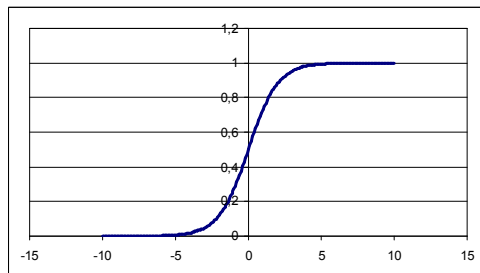
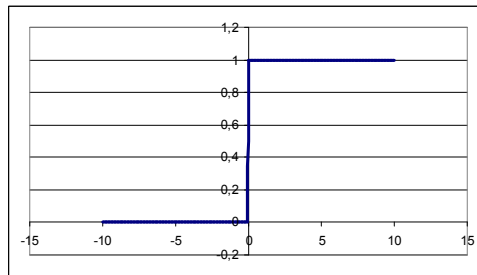
Potrafia reprezentować dowolną funkcję boolowską (opartą na rachunku zdań)

Funkcje aktywacji

- Progowe

$$f(s) = \begin{cases} 1 & \Leftrightarrow s \geq 0 \\ 0 & \Leftrightarrow s < 0 \end{cases}$$

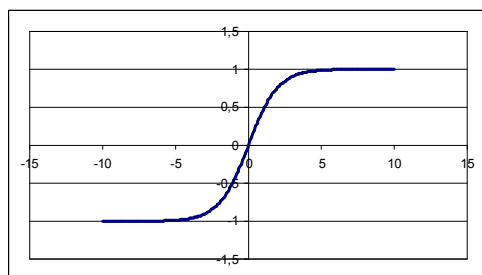
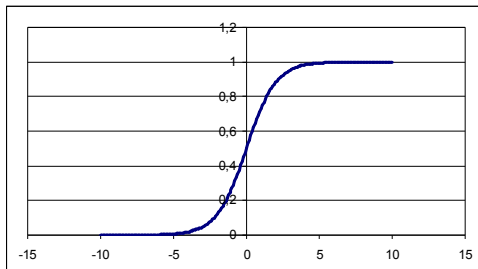
- Sigmoidalne

$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}$$

FUNKCJE AKTYWACJI (2)

- Unipolarne

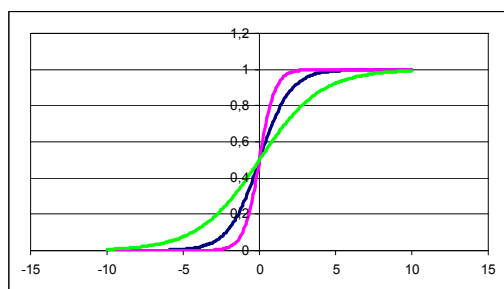
$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}$$

- Bipolarne

$$f(s) = \frac{2}{1 + e^{-s}} - 1$$

FUNKCJE AKTYWACJI (3)

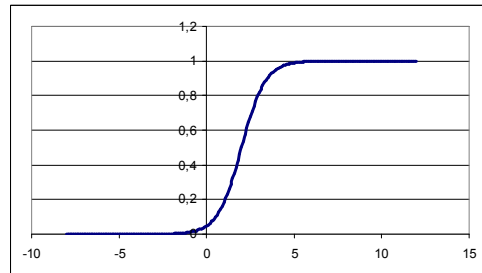
$$f_{\alpha}(s) = \frac{1}{1 + e^{-\alpha s}}$$

- $\alpha = 2.0$
- $\alpha = 1.0$
- $\alpha = 0.5$

$$\lim_{\alpha \rightarrow 0^+} f_{\alpha}(s) = 0.5 \quad \lim_{\alpha \rightarrow +\infty} f_{\alpha}(s) = \begin{cases} 1 & \Leftrightarrow s > 0 \\ 0.5 & \Leftrightarrow s = 0 \\ 0 & \Leftrightarrow s < 0 \end{cases}$$

FUNKCJE AKTYWACJI (4)

$$f_{\theta,\alpha}(s) = \frac{1}{1 + e^{-\alpha(s-\theta)}}$$

$$\theta = 2$$

$$\alpha = 1.5$$

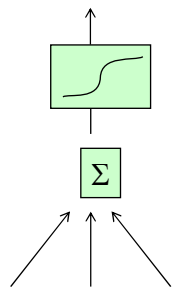
FUNKCJE AKTYWACJI (5)

- Zasady ogólne:
 - Ciągłość (zachowanie stabilności sieci jako modelu rzeczywistego)
 - Różniczkowalność (zastosowanie propagacji wstecznej)
 - Monotoniczność (intuicje związane z aktywacją komórek neuronowych)
 - Nieliniowość (możliwości ekspresji)

SIECI NEURONOWE

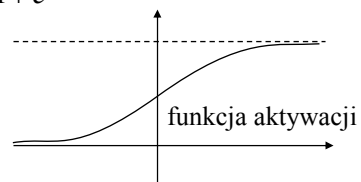
Potrafia modelować (dowolnie dokładnie przybliżać) funkcje rzeczywiste

(z tw. Kołmogorowa)

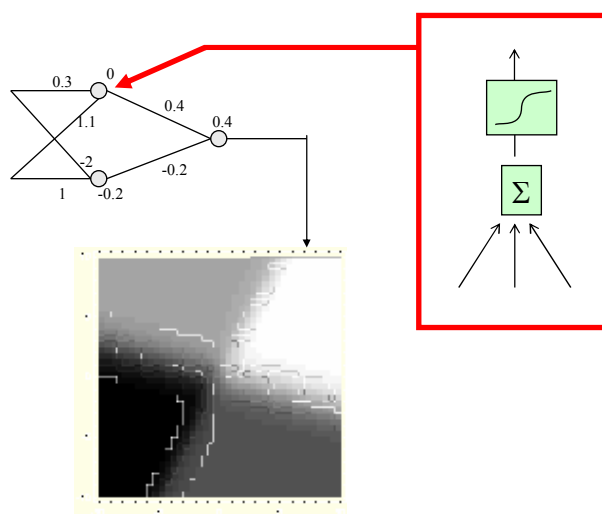

$$y = f\left(w_0 + \sum_{i=1}^n w_i x_i\right)$$

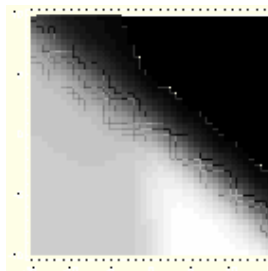
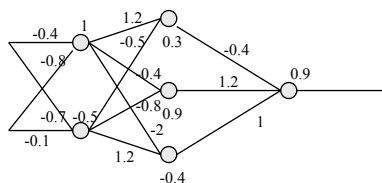
$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}$$

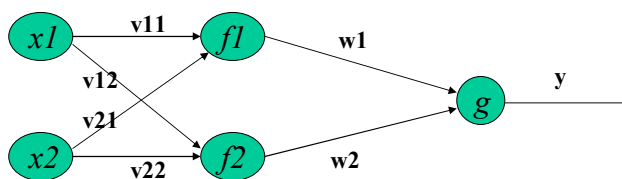
SIECI NEURONOWE

SIECI NEURONOWE

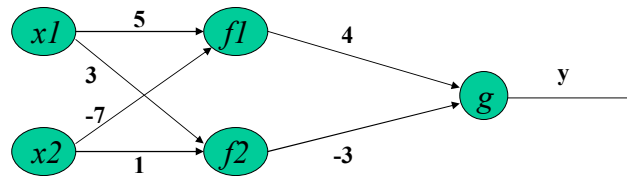
SIECI JAKO FUNKCJE ZŁOŻONE (1)

$$y = g(w_1 f_1(v_{11}x_1 + v_{21}x_2) + w_2 f_2(v_{12}x_1 + v_{22}x_2))$$

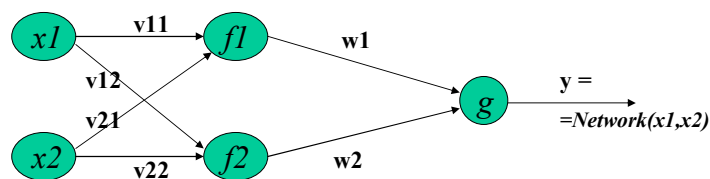
$$y = \text{Network}(x_1, x_2)$$

SIECI JAKO FUNKCJE ZŁOŻONE (2)

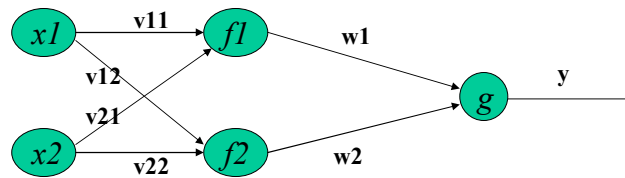
$$y = \begin{cases} 1 \Leftrightarrow \frac{4}{1+e^{-3(5x_1-7x_2)}} - 3 \left(\frac{2}{1+e^{-2(3x_1+x_2)}} - 1 \right) \geq 8 \\ 0 \Leftrightarrow \frac{4}{1+e^{-3(5x_1-7x_2)}} - 3 \left(\frac{2}{1+e^{-2(3x_1+x_2)}} - 1 \right) < 8 \end{cases}$$

SIECI JAKO FUNKCJE ZŁOŻONE (3)

- Jeśli wszystkie poszczególne funkcje aktywacji są liniowe, to funkcja *Network* jest również liniowa
- Architektura wielowarstwowa daje zatem nowe możliwości tylko w przypadku stosowania funkcji nieliniowych

SIECI JAKO FUNKCJE ZŁOŻONE – przypadek liniowy

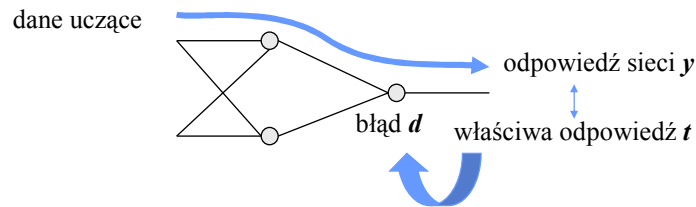

- Niech
$$f_i(x1,x2) = a_i*(x1*v1_i + x2*v2_i) + b_i$$
$$g(z1,z2) = a*(z1*w1 + z2*w2) + b$$
- Wtedy
$$Network(x1,x2) = A1*x1 + A2*x2 + B$$
- Np.:
$$A1 = a*(a1*v1*w1 + a2*v2*w2)$$

PROPAGACJA WSTECZNA (1)

- Chcemy “wytrenować” wagi połączeń między kolejnymi warstwami neuronów
- Inicjujemy wagi losowo (na małe wartości)
- Dla danego wektora uczącego obliczamy odpowiedź sieci (warstwa po warstwie)
- Każdy neuron wyjściowy oblicza swój błąd, odnoszący się do różnicy pomiędzy obliczoną odpowiedzią y oraz poprawną odpowiedzią t

PROPAGACJA WSTECZNA (2)

Błąd sieci definiowany jest zazwyczaj jako

$$d = \frac{1}{2}(y - t)^2$$

PROPAGACJA WSTECZNA (3)

- Oznaczmy przez:
 - $f: \mathbf{R} \rightarrow \mathbf{R}$ – funkcję aktywacji w neuronie
 - w_1, \dots, w_K – wagi połączeń wchodzących
 - z_1, \dots, z_K – sygnały napływające do neuronu z poprzedniej warstwy
- Błąd neuronu traktujemy jako funkcję wag połączeń do niego prowadzących:

$$d(w_1, \dots, w_K) = \frac{1}{2}(f(w_1 z_1 + \dots + w_K z_K) - t)^2$$

PRZYKŁAD (1)

- Rozpatrzmy model, w którym:
 - Funkcja aktywacji przyjmuje postać

$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-3(s+2)}}$$

- Wektor wag połączeń = [1;-3;2]
- Załóżmy, że dla danego przykładu:
 - Odpowiedź powinna wynosić $t = 0.5$
 - Z poprzedniej warstwy dochodzą sygnały [0;1;0.3]

PRZYKŁAD (2)

- Liczymy wejściową sumę ważoną:

$$s = w_1x_1 + w_2x_2 + w_3x_3 = 1 \cdot 0 + (-3) \cdot 1 + 2 \cdot 0.3 = -2.4$$

- Liczymy odpowiedź neuronu:

$$y = f(s) = \frac{1}{1 + e^{-3(-2.4+2)}} = \frac{1}{1 + e^{1.2}} \approx 0.23$$

- Błąd wynosi:

$$d = \frac{1}{2}(0.23 - 0.5)^2 \approx 0.036$$

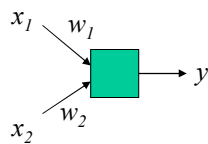
IDEA ROZKŁADU BŁĘDU

- Musimy „rozłożyć” otrzymany błąd na połączenia wprowadzające sygnały do danego neuronu
- Składową błędu dla każdego j -tego połączenia określamy jako pochodną cząstkową błędu względem j -tej wagi
- Składowych tych będziemy mogli użyć do zmodyfikowania ustawień poszczególnych wag połączeń

IDEA ROZKŁADU BŁĘDU

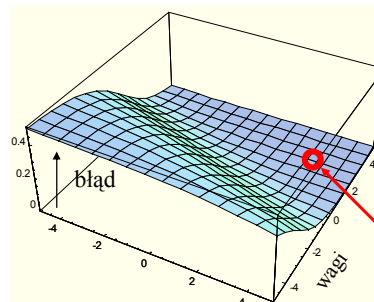
Założmy, że mamy neuron z wagami $w_0=0$, $w_1=2$, $w_2=3$. Mamy dane wektor wejściowy: $[0.3, 0.7]$, przy czym oczekiwana odpowiedź to $t=1$. Jak należy zmienić wagi, aby błąd był jak najmniejszy?

Możemy błąd przedstawić jako funkcję w_1, w_2 :

$$y = f\left(w_0 + \sum_{i=1}^n w_i x_i\right)$$

$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}$$

Wagi powinniśmy zmienić w kierunku spadku wartości błędu.

wartość błędu dla wag $[2, 3]$

KIERUNEK ZMIANY WAG

Jeśli rozważymy większą liczbę przykładów, funkcja średniego błędu będzie miała bardziej skomplikowany kształt.

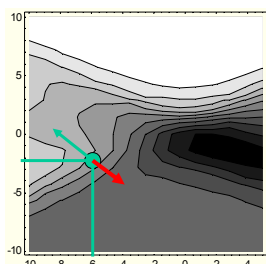
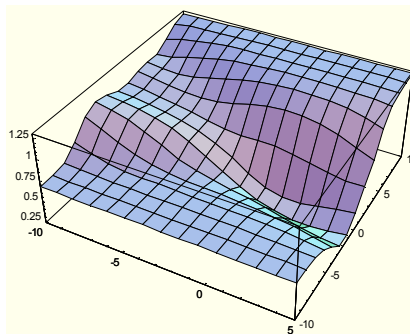
[0.3, 0.7], $t=1$

[0.2, 0.9], $t=0.1$

[-0.6, 1], $t=0$

[0, -0.8], $t=0.5$

[0.6, 1], $t=0.3$

Nachylenie wykresu w danym punkcie (odpowiadającym aktualnym wartościom wag) dane jest przez **gradient**, czyli wektor pochodnych cząstkowych.

Zmiana wag powinna nastąpić w kierunku przeciwnym.

OBLICZANIE POCHODNEJ

$$\frac{\partial d(w_1, \dots, w_K)}{\partial w_j} = (y - t) \cdot f'(s) \cdot z_j$$

$$= \frac{\partial \frac{1}{2} (f(w_1 z_1 + \dots + w_K z_K) - t)^2}{\partial w_j}$$

$$= \frac{\partial \frac{1}{2} (y - t)^2}{\partial y} \cdot \frac{\partial f(s)}{\partial s} \cdot \frac{\partial (w_1 z_1 + \dots + w_K z_K)}{\partial w_j}$$

PROPAGACJA WSTECZNA

- Idea:
 - Wektor wag połączeń powinniśmy przesunąć w kierunku **przeciwnym** do wektora gradientu błędu (z pewnym współczynnikiem uczenia η)
 - Możemy to zrobić po każdym przykładzie uczącym, albo sumując zmiany po kilku przykładach.
- Realizacja:
$$\Delta w_j = \eta \cdot (t - y) \cdot f'(s) \cdot z_j$$

Prosty przykład: wagi $w_1=1, w_2=1$, dane wejściowe: $[0.5, 0.5], t = 1$.

Funkcja sigmoidalna: $f(s) = \frac{1}{1+e^{-s}}$ więc: $f'(s) = \frac{e^{-s}}{1+e^{-s}}$

Stąd: $s = 0.5 + 0.5 = 1, y = 0.731$, zmiana $w = (1 - 0.731) \cdot 0.19 \cdot 0.5 = 0.025$.
A więc nowe wagi to 1.025. Ten sam przykład da tym razem odpowiedź $y=0.736$.

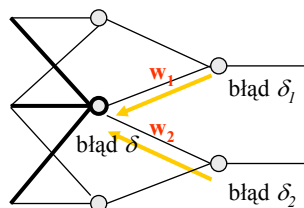
PROPAGACJA WSTECZNA

Błędy są następnie propagowane w kierunku poprzednich warstw. Wprowadźmy pomocniczo współczynnik błędu δ zdefiniowany dla ostatniej warstwy jako:

$$\delta = f'(s) \cdot (t - y)$$

a dla pozostałych warstw:

$$\delta = f'(s) \cdot \sum_{i=1}^n w_i \delta_i$$

czyli neuron w warstwie ukrytej "zbiera" błąd z neuronów, z którymi jest połączony.

Zmiana wag połączeń następuje po fazie propagacji błędów i odbywa się według wzoru:
$$\Delta w = \eta \cdot \delta \cdot z$$

Oznaczenia: w - waga wejścia neuronu, z - sygnał wchodzący do neuronu danym wejściem, δ - współczynnik błędów obliczony dla danego neuronu, s - wartość wzbudzenia (suma wartości wejściowych pomnożonych przez wagi) dla danego neuronu.